

DE LAATSTE GETUIGE

DE MAN DIE DRIE CONCENTRATIEKAMPEN
EN EEN GROTE SCHEEPSRAMP OVERLEEFDE

FRANK KRAKE

6178. p

A L O S E R Y, Wilhelmus Johannes

geb. 8.8.23 in Amsterdam

EINGELIEFE

29.8.44

ENTLASSE

8 SEP 1944

BERFUHR

Arb. Eins. Reich

11 In quarantaine

Nadat ook de laatste gevangenen in de coupés waren geperst, vergrendelden de bewakers de deuren en reed de trein het station uit. Oudere en meer ervaren gevangenen namen nauwlettend de nieuwe situatie in zich op. Alleen als je er op gespist was, kon je zien hoe ze met hun ogen alles aan het aftasten waren. Twee mannen van een jaar of dertig die tegenover Wim zaten, tegen de zijwand, trokken met hun handen achterwaarts over hun schouders voorzichtig aan het raam. Dat schoof hooguit een centimeter van zijn plek, waarna ze het direct weer terugschoven. Ze wisten genoeg.

Bij het instappen had Wim al gezien dat bewakers zich op de balkons aan de voor- en achterzijde van de rijtuigen hadden opgesteld, het geweer doorgeladen en klaar om te schieten. Ontsnappen was levensgevaarlijk. Toch waagde een enkeling de sprong. Het eerste half uur hoorde hij meerdere keren een salvo, vooral wanneer ze wat langzamer reden. De trein stopte er in ieder geval niet voor.

Bij het naderen van de brug over de IJssel bij Deventer minderden ze vaart. De twee mannen tegenover Wim trokken het raam met volle kracht naar beneden en doken naar buiten. Grote consternatie in de coupé en voordat de volgende gevangene ook maar aanstalten kon maken dezelfde route naar de vrijheid te volgen, klonken er binnen en buiten schoten. De bewakers in de coupé schoten in de lucht en schreeuwden dat ze iedereen

overhoop zouden knallen die binnen een afstand van een meter van het raam kwam. Eén gevangene werd onder schot genomen en kreeg de opdracht het te sluiten.

De trein reed onverstoord verder. Pas in Almelo stopten ze. Wim hoopte tevergeefs dat ze hier wat te drinken zouden krijgen. Hij schreef een briefje met het adres van zijn moeder erboven: 'Lieve moeder, ik ben onderweg naar Duitsland. Liefs, Wim.' Dat gooide hij op het perron. De trein kwam weer in beweging en werd op een zijspoor gerangeerd. Na een uurtje ging het weer verder en passeerden ze station Hengelo, maar ze reden niet lang door. Ook in Oldenzaal en Bentheim bleef de trein weer uren staan, het was Wim onduidelijk waarom. Deze grensovergang was hij al eens vanuit een hele andere positie gepasseerd. Eenmaal weer op gang reed de trein steeds dieper het land van de bezetter in, zonder dat de gevangenen een idee hadden van de eindbestemming.

TRANSPORTLISTE (Blatt Nr. 36)

Tag

a) Abgabegebiet **NIEDERLANDE** gewerbliche ~~Arbeitskräfte~~ Arbeitskräfte c) A
 b) Abgabe-Dienststelle **AMERSFOORT** in d) A

ARBEITNEHMER:

Lfd. Nr.	Familienname (bei Frauen auch Geburtsname angeben)	Rufname (hinzufügen m. oder w.)	Beruf und Berufsgruppe	ledig verh. verw. gesch.	geb. am	Dtsch. Spr. ja/nein	Wohnort	Wohnung (Strasse u.s.w.)
618	6174 v. Hoorn	G.	Dreher		24.7.24		Nasserwoude Emmelvaldstr.	
619	6175 v. Hoorn	P.	Assistent		4.4.99		Nasserwoude Emmelvaldstr.	
620	6176 Wesselo	H.	Exp.		30.11.97		Veldhorststr. 26	
621	6178 Alosery	W.	Arbeiter		8.8.23		A'dam 2e Oostparkstr. 103	
622	6179 Althuis	W.	Schüler		5.4.24		Naren Nijlstratweg 27B	
623	6180 Apwoude	J.	Arbeiter		28.5.19		Velzen Piet Heistr. 36	
624	6181 Haar	H.	Montör		29.11.20		Duiven ² weg 25	
625	6182 Bade	P.	Betonarb.		25.6.97		A'dam Korte Leidsehoofd	
626	6184 Beukelman	W.	Kraftfahrer		25.8.05		A'dam Pieter Aertstr. 110	
627	6185 de Beer	H.	Kaufmann		4.4.16		Naarlem Brakenburgerstr. 48	
628	6186 v. d. Broek	D.	Viehändler		4.7.22		A'dam Synnewoudertijl	
629	6187 de Bruin	G.	Assistent		4.9.21		A'dam Willenspark 117 b	
630	6188 Gats	W.	Dreher		25.1.20		A'dam Pieter Nieuwlandstr	
631	6189 Coster	P.	Milchverhauser		7.1.17		A'dam Bosch en Lommarweg	

Bladzijde uit transportlijst Kamp Amersfoort

Het was donker buiten en in de coupés brandde geen licht. De Duitsers wilden voorkomen dat ze een makkelijk doelwit zouden zijn voor geallieerde vliegtuigen. Meestal bombardeerden ze grote Duitse steden, maar als ze een trein konden meepikken deden ze dat. Wim zat ingeklemd tussen zijn medegevangenen en dommelde wat. Alle besef van tijd was verdwenen. Zijn gedachten dwaalden af naar Kattenburg. Naar zijn zwerftochten over de eilanden en naar slager Adolfs. Hoe zou het hem vergaan?

Net toen hij zich in zijn gedachten heerlijk wilde douchen in het badhuis bij het Kippebruggetje, schoot hij vooruit en klapte hij met zijn hoofd tegen de schouder van de gevangene tegenover hem. Met piepende remmen kwam de trein tot stilstand. Binnen een paar minuten waren alle bewakers eruit gesprongen en hadden ze de deuren weer achter zich vergrendeld.

Ze waren de trein nog niet uit of Wim hoorde het gebrul van zware vliegtuigmotoren. Nu waren ook de lichtbundels van het Duitse afweergeschut te zien, op zoek naar vijandelijke vliegtuigen. Dezelfde vliegtuigen die ze in Kamp Amersfoort nog heimelijk hadden toegejuicht.

Ze zaten als ratten in de val. Door de ramen naar buiten springen zou pure zelfmoord betekenen, buiten zaten de Duitsers, hun wapens op de trein gericht. Ze konden niet anders dan op de grond blijven liggen en maar bidden dat het goed zou aflopen. Links en rechts hoorden ze bommen ontploffen, maar de trein bleef een voltreffer bespaard. Na een tijdje verstomde het geluid van de vliegtuigmotoren. Het duurde niet lang of de helden in Duitse uniformen bestegen de trein, hun geweren in de aanslag. Ze waren weer onderweg, alsof er niets was gebeurd.

Dat tafereel herhaalde zich die nacht nog enkele keren zonder dat er bommen werden afgeworpen. Ze schoten niet op, stopten veelvuldig en als de trein al reed, dan was het stapvoets. In Hannover bleven ze zelfs een halve dag stilstaan. Het weinige voedsel dat ze mee hadden kunnen smokkelen was allang op. De dorst werd ondraaglijk, net als de stank. Er waren wel toilettemmers, maar het was een hele toer om daar te komen en ze waren al snel vol.

Het schemerde toen zich in de verte de grote hijskranen van de haven van Hamburg tegen de horizon aftekenden. De stad lag in puin. Een jaar eerder verwoest door Operation Gomorha, waarbij de RAF, de Royal Air Force, ruim een week lang tapijtbombardementen met duizenden tonnen brandbommen had uitgevoerd. Tienduizenden inwoners waren omgekomen in een verschrikkelijke vuurzee. De combinatie van brandbommen met de extreem droge zomerlucht liet de temperatuur oplopen tot meer dan achthonderd graden Celsius. Burgers die dachten veilig te zijn in hun schuilkelders, stikten door zuurstofgebrek en giftige gassen. De gevolgen van dat inferno brandden nu op het netvlies van de Nederlanders.

Tijd om lang daar bij stil te staan was er niet. De sirenes van het luchtalarm loeiden en de bewakers vluchtten opnieuw de trein uit. Net als de andere gevangenen kon Wim weinig anders

Deel van het ontvangstcomité in Neuengamme

doen dan angstig in elkaar kruipen. Hij volgde een bundel die een zoeklicht de hemel instuurde, toen een enorme knal de trein in zijn voegen deed trillen. Brokken puin landden op het dak en buiten klonk geschreeuw. De gevangenen deden instinctief hun armen over hun hoofd. Wonder boven wonder kwam de trein opnieuw ongeschonden uit de aanval. Pas uren later gingen ze weer verder.

Aan het begin van de nacht reed de trein stapvoets het terrein op van Konzentrationslager Neuengamme. De felle lichten van schijnwerpers drongen in alle coupés door. De gevangenen kwamen weer tot leven. Eindelijk konden ze weg uit die stinkende schijttrein. Bij het vooruitzicht van frisse lucht, een verkwikkende douche en hopelijk een goed bed wilde Wim enthousiast overeind komen, maar zijn benen waren stram van meer dan achtenveertig uur in dezelfde houding zitten.

Dat brak iedereen op toen ze de trein werden uitgejaagd. Er was geen perron en ook geen trap, ze moesten snel springen anders werden ze er uitgeduwd, maar bij het neerkomen zakten de gevangenen door hun knieën of struikelden ze over de mannen die al op de grond lagen. Ze knipperden met hun ogen tegen het licht van de schijnwerpers. Bewakers schreeuwden om het hardst:

‘Aussteigen! Raus! Raus! Schneller! Schneller!’

Wim rolde over de grond, tussen de rails van het spoor naast de trein, en kreeg een knuppel in zijn nek:

‘Los! Los! Schneller! Schneller!’

En daar had hij de tweede klap al te pakken.

Hij kwam overeind en liep met de stroom gevangenen mee. Harde regen completeerde het naargeestige tafereel. Tientallen SS'ers sloegen met knuppels en geweerkolven op de gevangenen in. Die waren volledig verrast. Doodmoe en verzwakt door dorst en honger waren ze een weerloze prooi. Twintig meter verderop deden andere ss'ers weinig moeite om hun herdershonden in bedwang te houden. Ze vormden een trechter, waar de bewakers met de kolven van hun geweren de stroom nieuwkomers in dreeven. Wie te veel aan de buitenkant terechtkwam, maakte pijnlijk

kennis met de tanden van de agressieve honden. Het scheelde weinig, of Wim werd ook in zijn kuiten gebeten.

‘Weiter! Weiter! Zu Fünf!’

Omdat lang niet iedereen meteen begreep dat ze in rijen van vijf moesten lopen, sloegen de SS'ers opnieuw meedogenloos op de groep in.

Een weë lucht werd met iedere stap die ze richting het kamp zetten intenser. ‘Mützen ab!’ schalde het door de nacht. Na zo'n vijfhonderd meter werden ze volledig doorweekt een grauwe kelder onder een stenen gebouw ingedreven. In de bedompte ruimte ging Wim verward en geschokt op een stenen rand zitten. Hij had het gevoel in een boze droom te zijn beland. Met water uit een paar ketels lesten ze hun ergste dorst.

Om de tien minuten moesten vijftig mannen naar buiten, en als dat niet snel genoeg ging, mepten de bewakers ze de kelder uit. Dat waren geen SS'ers, maar ook gevangenen, met een groene

Toegangsweg naar het concentratiekamp

driehoek op hun kleding. Ze schreeuwden en sloegen zo mogelijk nog harder dan de SS'ers en gingen zo beestachtig mogelijk tekeer om maar in een goed blaadje te komen bij hun meesters.

De groene driehoek was het kampsymbool voor criminelen. Het was uitschot, gespuis van de laagste orde, vaak afkomstig uit Duitse gevangenissen. Moordenaars, verkrachters, oplichters en psychopaten, daaraan was hij nu overgeleverd.

Toen ook Wim naar buiten moest, zorgde hij ervoor dat hij een beetje in het midden van de groep bleef. Buiten moesten ze al hun kleren uitdoen en in grote tonnen gooien. Sommige mannen hadden nog iets eetbaars bij zich, wat ze maar snel naar binnen werkten. De groep werd een grote barak ingedreven, de Effektenkamer. Waardevolle spullen als horloges, trouwringen, sierraden en geld maar ook familiefoto's moesten ze in een bruin papieren zakje stoppen. Wim had niets wat de moeite waard was en gaf zijn zakje leeg terug. Van wie wel iets inleverde werd de naam op het zakje geschreven en in een groot boek genoteerd.

Nog altijd volledig naakt gingen ze door naar het volgende vertrek, waar SS'ers met een zaklamp in hun mond keken. Vervolgens moesten ze zich één voor één vooroverbuigen en werd hun aars geïnspecteerd met behulp van een lamp en een stok met een scherpe punt. Wim had niets te verbergen, maar de man achter hem dacht zijn trouwring op die manier uit het zicht te kunnen houden. Die werd eerst hardhandig opgevist. Daarna kreeg de man een ongenadige afranseling van twee medegevangenen met groene driehoeken op hun kleding. Bloedend en kermend bleef hij op de vloer liggen. De SS'ers keken ernaar met een sadistisch genoegen.

In de volgende barak werden ze eerst kaalgeschoren. Dat was bij hem met zijn in Amersfoort gemillimeterde haar snel gedaan, maar daarna werden ze op een soort slagershakblok van al hun lichaamshaar ontdaan. De armen en benen wijd gespreid.

Zo te horen waren het Russische gevangenen die met dit bloederige karwei waren belast. Hun ouderwetse scheermessen waren stomp en versleten, zodat het meer op kappen dan scheren

leek. De nieuwkomers schreeuwden en kreunden van de pijn. Wie aarzelde maakte opnieuw kennis met de knuppels van de bewakers. SS'ers zorgden ervoor dat het tempo erin bleef:

‘Schneller! Schneller!’

Wim bloedde over zijn hele lichaam. Toen een andere gevangene hem insmeerde met desinfecterende Lysol, kon hij het wel uitschreeuwen. Hij beet op zijn lip en ontweek een zwaai met een knuppel van een bewaker die het allemaal weer te lang duurde. Snel door naar de volgende ruimte.

Het ontdoen van alle lichaamsbehering

‘Zu Fünf!’ schreeuwden de SS'ers. Met vijftientig tegelijk werden ze de koude ruimte ingedreven. Ramen stonden tegenover elkaar open. Een aantal oudere gevangenen kon de martelgang niet meer aan en stortte op de koude vloer neer. Met laarzen, knuppels en heel veel geschreeuw werden ze overeind geholpen. Lukte dat niet, dan werden ze aan armen of benen over

de vloer naar een hoek gesleept.

Wim bleef stokstijf onder de sproeikop staan. Het rommelde wat door de buizen aan het plafond, waarna een gloeiendhete straal zijn lichaam en zijn verse wonden teisterde. Het voelde alsof hij in brand stond, maar hij bewoog geen millimeter, bang als hij was voor de knuppels.

De gloeiende straal werd ineens ijskoud en opnieuw hapte hij naar adem. Het lachsalvo van de bewakers hoorde hij amper. 'Los! Los! Schnell! Schnell!'

Door naar de volgende barak, de Bekleidungskammer. Wim liep door een brede gang met links en rechts schotten die de verschillende afdelingen van elkaar scheidde. Eerst kreeg hij een oude handdoek toegegooid. Hij droogde zich in het halfdonker haastig af, voor ze hem die weer af zouden pakken. Hij keek over zijn schouder om zeker te zijn dat hij buiten bereik van de schreeuwende bewakers bleef. Bij een volgend hok werd hem ondergoed toegegooid en weer iets verderop een gestreepte broek, jasje en pet. Alles was smerig, alles stonk. De laatste afdeling voorzag hem van houten kleppers en lappen stof die voor sokken moesten doorgaan.

Wim wist niet hoe snel hij alles aan moest trekken. Het paste ook nog. Voordat hij door de laatste deur weer naar buiten kon, moest hij langs een tafel waar een paar gevangenen met een pen in de aanslag zaten, achter hen SS'ers die alles in de gaten hielden. Ze vroegen zijn naam, geboortedatum en geboorteplaats en zijn huidige adres. Er ging een steek door zijn hart en hij werd overspoeld door een golf aan herinneringen toen hij het adres van zijn moeder noemde. Als beroep gaf hij metaalbewerker op.

Een gevangene gaf hem een metalen nummerplaatje aan een koord. Een volgende gevangene twee lapjes stof van tien bij drie centimeter met daarop hetzelfde nummer en daarnaast een zwarte hoofdletter H van Holland. Hij was niet langer Wim Aloserij, maar nummer 49019. Het betekende dat bijna vijftigduizend gevangenen hem voor waren geweest.

Op de volgende tafel lagen grote naalden en garen, maar Wims vingers waren zo verkrampt dat het hem niet lukte een

naald te pakken. Twee oudere gevangenen hielpen hem met het opnaaien van de versierselen, op de linkerkant van het jasje en op de linkerbroekspijp.

Weer buiten zag hij hoe gevangenen in het donker onderling kledingstukken ruilden om toch iets passends aan het lijf te hebben. Ook probeerden ze de lappen om hun voeten en onderbenen te slaan, om daarmee in de houten blokken met riemen te kunnen stappen. Daar had Wim in Amersfoort handigheid in gekregen. Zo goed en zo kwaad als het ging fabriceerde hij iets loopbaars. In zijn gestreepte pyjama zag hij eruit als een zebra. Hij rilde over zijn hele lichaam. De herfst was nog niet eens begonnen, maar de koude nacht en de ontberingen misten hun uitwerking niet.

Zeker een half uur bleven ze daar staan, opgesteld in rijen van vijf en met twintig man naast elkaar, tot er weer een groep van honderd gevangenen compleet was. Toen pas werden ze naar een barak gedreven, omheind met zoveel prikkeldraad dat Wim zich even in de 'rozentuin' waande. Hun barak was volledig afgescheiden van de andere barakken, die hij op enige afstand in het duister kon ontwaren. Maar eerst had hij andere zorgen, want het gevecht om een slaapplek was al in volle gang.

In de barak stonden houten kribben van twee meter lang en slechts vijftien centimeter breed, driehoog gestapeld. Wim vond achter in de barak een lege krib, waar hij bovenin ging liggen. Binnen de kortste keren lag er een andere jongeman naast hem. Het lukte ze om de krib voor hun tweeën te houden, terwijl veel anderen het bed met drie man moesten delen. Zo propten ze tot wel negen man in één houten stapelbed.

Ze mochten alleen hun hemd en onderbroek aanhouden. De dunne dekens zorgden niet voor veel extra warmte. Wim merkte het niet eens. Volledig overmand door vermoeidheid viel hij direct in een diepe slaap. De houten planken, die door de paar centimeter dunne strozak nauwelijks werden afgedekt, voelde hij niet eens.

De nachtrust was van korte duur. Na een paar uur al schreeuwde een bewaker:

‘Raus! Raus! Schnell! Schnell!’

Binnen een minuut was hij in zijn kleren geschoten. Mannen en jongens die niet snel genoeg uit hun krib kwamen werden eruit geramd door de Stubedienst. Hetzelfde geteisem met de groene driehoeken waar hij al eerder kennis mee had gemaakt. Maar deze mannen waren een stuk erger dan die in Amersfoort. De Blockälteste had de leiding in de barak, en dit waren zijn criminele helpers. Ze maakten iedereen duidelijk dat de bedden netjes opgemaakt moesten worden.

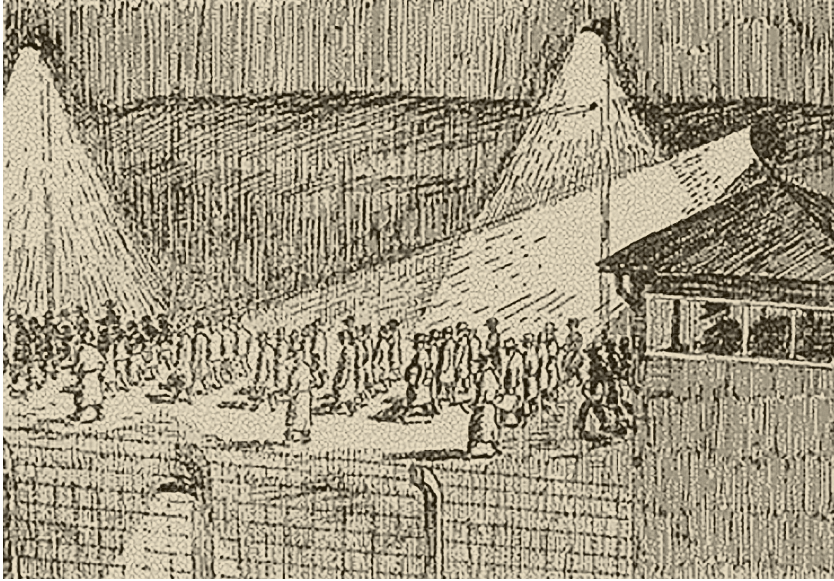
Wat een onzin, dacht Wim. Die smoezelige deken moest kaarsrecht gevouwen worden over de nog veel smeriger strozak heen. En lag hij niet netjes genoeg, dan zorgden de knuppels er wel voor dat de boel alsnog strak werd opgemaakt. Ook moesten ze de vloer aanvegen met een takkenbezem. De stukjes stro die ’s nachts spontaan uit de strozakken waren gevallen vlogen in het rond en doken telkens weer ergens anders op.

De Stubedienst hield alles in de gaten en als je niet netjes genoeg of te traag werkte kreeg je een knuppel in je nek. Nadat ook dat karwei erop zat mocht Wim aansluiten in de rij en ontving hij een stuk droog brood naast de toegangsdeur van de barak. Toen hij zijn ontbijt in ontvangst had genomen, kon hij meteen door naar buiten. Het was zes uur ’s ochtends.

Het quarantainekamp was afgescheiden van het hoofdkamp door een gordijn van prikkeldraad. Naast hun barak, nummer 10, stond een identieke barak, waar met grote cijfers 11 op stond geschilderd. Er liep een strook grond van ongeveer twintig meter breed rond beide barakken. Dat was de enige plek waar ze rustig buiten konden staan. Gelukkig was het nu droog, maar opnieuw rook Wim een niet te negeren weeïge geur. Alle nieuw aangevoerde gevangenen van die nacht stonden buiten bij elkaar en waren op zoek naar bekenden of familie, die met hetzelfde transport waren meegekomen. Veel tijd kregen ze daar niet voor.

‘Antreten!’ schreeuwde de Blockälteste.

Het appel kenden de meesten nog van Kamp Amersfoort. Maar waar ze daar het leven zuur werd gemaakt door een kleine groep bewakers, leek het wel of hier iedereen zijn uiterste best deed

In rijen van vijf, onder felle schijnwerpers

om er zo hard mogelijk op los te slaan. Razendsnel stond Wim weer in het gelid, midden in de derde rij. Gelaten onderging hij het gedril van de Blockälteste en zijn trawanten. Die zorgden ervoor dat ze weer met twintig man achter elkaar en in rijen van vijf stonden opgesteld. De ss-bewakers liepen met hooggeheven hoofd tussen de rijen door en als de tronie van een gevangene ze niet aanstond kreeg die een harde stoot in zijn buik of rug. Tellen was blijkbaar niet hun sterkste eigenschap, want er werd geteld, herteld en opnieuw geteld. Het leek Wim toch niet zo moeilijk, die blokken van honderd, maar het ging de kampleiding om het spel. Lichaam en geest van de gevangenen moesten zo snel mogelijk worden gebroken, dan had je het meeste profijt van hun dwangarbeid en de minste last van ze als mens. Uren stonden ze daar de commando's te oefenen. Nooit was het goed. Sommige bewegingen werden wel twintig of dertig keer herhaald.

‘Richten!’

‘Augen links!’

‘Mützen ab!’

Een officier wees naar een gevangene, waarna een Kapo hem

een paar trappen verkocht en nog even met de knuppel nabewerkte.

‘Mützen auf!’

Met de muts op bleef Wim staan tot het commando ‘Abmarschieren!’ klonk.

Om tien uur ’s ochtends was het eerste appel van de dag voorbij en hadden ze een paar uur vrij. Niemand mocht naar binnen. Bekenden zochten elkaar weer op en Wim maakte nader kennis met een groepje mannen dat bij hem in de coupé had gezeten. Ze probeerden door de muur van prikkeldraadrollen heen te zien wat zich in het hoofdkamp afspeelde. Het zicht werd deels geblokkeerd door barakken van zeker veertig meter lengte die horizontaal langs de versperring waren gebouwd.

In de verte klonk marsmuziek, die langzaam naderbij kwam. Binnen de kortste keren verdrongen zich tientallen mannen voor het prikkeldraad in het quarantaineblock. Ze probeerden een glimp op te vangen van wat er daar te vieren viel. De stemming was aanvankelijk bijna jolig, maar sloeg snel om. Tussen twee barakken door zagen ze eerst een groep van vijftien uitgemergelde muzikanten voorbijkomen. Daarachter liepen een stuk of tien levende geraamten in hun gestreepte kampkleding, die met veel inspanning een houten kar voorttrokken.

De mannen achter het prikkeldraad vielen plotseling helemaal stil. Er lagen stapels met lijken op de boerenkar, om en om gestapeld, met vel overtrokken botten, de uitdrukingsloze gezichten ingevallen en de oogkassen hol. De gelijkenis met de mannen die de kar voorttrokken was groot. Zij werkten in het voorportaal van hun eindbestemming, die ze konden zien door even over hun schouder te kijken. Met veel moeite probeerden ze in het ritme van de marsmuziek te blijven. Maar waar ging deze macabere optocht naar toe?

Wims ogen spieden verder tussen de barakken door. Toen zag hij het stenen gebouw. Uit een schoorsteen kwam vette, gele rooken en de weeë lucht was sterker dan ooit. Wim werd onpasselijk en wilde alleen maar weg uit deze nachtmerrie, die

steeds erger leek te worden. Hij draaide zich om, maar kwam niet verder dan een meter of twintig, tot zijn eigen barak. Daar stond iemand van de Stubedienst voor de deur. Verboden terrein. Wim haalde diep adem en dwong zichzelf tot rust. Hij nam zich één ding heilig voor: zo worden als die uitgemergelde geraamten, dat nooit. Ze zouden hem er niet onder krijgen.

De Blockälteste schreeuwde dat alle gevangenen naar binnen moesten en de Stubedienst nam dat commando over. Alleen al het zwaaien van hun knuppels was genoeg om de hele stoet in beweging te krijgen. Binnen moest Wim aansluiten in de rij en kreeg hij een beschadigde bruine emailen kom met een lepel. De man van de Stubedienst die met een grote soeplepel in een roestige ketel roerde keek Wim aan. Er stond een hoofdletter P in zijn groene driehoek. Wim knikte vriendelijk en kreeg een gulp vloeistof van onbestemde kleur die voor soep door moest gaan onder uit de ketel. Daarna kon hij plaatsnemen aan een rij tafels met banken, in het midden van de barak. Hij liet zijn lepel door zijn kom gaan en probeerde te ontdekken wat er onder in zijn zogenaamde soep dreef.

‘Jij hebt geluk,’ zei de jongen naast hem. ‘Jij hebt tenminste nog wat aardappel en koolraap. Die vent heeft mij vanochtend klappen gegeven. Volgens mij wist hij dat nog, want hij schepte bij mij boven uit de ketel. Alleen maar water.’

Hij liet de dunne soep van de lepel in zijn kom lopen. Wim hevelde een paar stukjes groente over in de bak van zijn buurman. Hij had niet echt zin in de smurrie die voor Steckrübensuppe, koolraapsoep, moest doorgaan, maar bij de herinnering aan het tafereel dat hij net had gezien begon hij toch maar alles naar binnen te werken. Eten kon het verschil betekenen tussen leven en dood. Nieuwe gevangenen waren soms zo dom hun kom en lepel op hun brits te laten liggen. Die waren ze dan meteen kwijt. Een fout die fataal kon uitpakken.

Wim was nog niet eens halverwege toen de Stubedienst alweer begon te schreeuwen: ‘Raus! Raus! Schnell! Schnell!’ Hij kiepte het restant in zijn keel en liep naar buiten.

Het appel duurde uren, daarna werden ze weer losgelaten.

De zon brak zelfs even door het grijze wolkendek. Hij ontdekte meer details in het hoofdkamp. De perkjes rode en gele bloemen rond de barakken, gieters ernaast om ze water te geven. In de verte een rij barakken met ook zo'n dubbele muur van prikkeldraad er omheen. Hij vroeg zich af wie daar zaten en wat de functie van die barakken was.

Ook had hij nu even de gelegenheid nader kennis te maken met zijn slaapmaatje Johan en zijn buurjongen aan de middagtafel, Siep. Van hun huilverhalen werd hij niet echt vrolijk, dat was niet wat hij nodig had om hier te overleven. Dat zei hij ook ronduit tegen Siep, die slechts negentien bleek te zijn, twee jaar jonger dan hijzelf:

‘Kop omhoog, zorg dat je sterk blijft, anders hebben ze je precies waar ze op uit zijn.’

De jongen knikte, maar Wim vroeg zich af of het wel tot hem doordrong. Samen liepen ze naar een hoek van de omheining waar zich gevangenen uit het hoofdkamp hadden verzameld. Daar waren verschillende Nederlanders bij en de goed bedoelde adviezen vlogen over het prikkeldraad. Wim nam ze goed in zich op. Er waren mannen bij die al jaren in het kamp zaten. Het kon dus wel, overleven in deze onmenselijke omgeving. Maar ze vertelden ook verhalen over de grote aantallen doden, tientallen per dag. Vooral wat ze de buitencommando's noemden waren extreem dodelijk.

‘Je moet zorgen dat je snel een baantje in het kamp zelf krijgt,’ zeiden ze. ‘En zorg ervoor dat je niet in het revier komt.’

‘Het revier?’

Wim begreep dat hij nog veel moest leren.

‘Het revier. De ziekenboeg. De kans dat je daar levend uitkomt is nul. Als ze plek te kort komen krijg je een spuitje.’

Hij vroeg ook naar de gevangenen met een armband, waarop in grote letters TORSPPERRE stond.

‘Die zijn ter dood veroordeeld, ze mogen het kamp niet uit, dat betekent het. Zie je die man daar met die rode cirkel op zijn rug? Dat is een schietschijf, als ze te dicht bij de afrastering komen, hebben de bewakers in de torens een makkelijk doelwit.’

Hun lot is sowieso bezegeld, alleen weet niemand wanneer hun vonnis wordt voltrokken. Het kan morgen zijn, maar ook een jaar duren.’

Van een deel van de gevangenen met een Torsperre was een baan midden op het hoofd kaalgeschoren. Dat werd de Thumann-snelweg genoemd, naar SS-Obersturmführer Thumann. Die had het vak geleerd in andere concentratiekampen, waaronder Dachau. Thumann was een van de meest gevreesde SS'ers in het kamp. Met die opvallende haardracht waren de terdoodveroordeelden direct herkenbaar en werd ontsnappen nog moeilijker.

Lang niet alle Torsperre-gevangenen konden de mentale druk aan. Zeker in de donkere wintermaanden kozen ze soms voor een snelle uitweg. 's Nachts stond er 15.000 Volt op de buitenste prikkeldraadafzetting. Als je jezelf daar tegenaan wierp, was alle ellende in één klap voorbij. Een verleiding die lang niet iedereen kon weerstaan.

Veel van de Polen, Russen en Hongaren in Wims barak zaten al langer in quarantaine en wasten zich niet meer. Ze hadden vuile handen en voeten, en onverzorgde wonden. Hun landgenoten die geen eigen kom hadden lieten een roestige schaal van mond tot mond gaan. Siep vertelde Wim wanhopig dat hij zijn eetgerei ook kwijt was. Wim gaf hem zijn kom en lepel.

‘Als jij nou eerst in de rij gaat staan en je eten snel opeet,’ zei hij, ‘dan geef je ze gauw weer aan mij en sluit ik aan.’

Zo gezegd, zo gedaan en als een van de laatsten nam Wim ook zijn portie in ontvangst. Een Rus van de Stubedienst schep-te op en zelfs met een vergrootglas zou Wim geen enkele vaste component in zijn soep hebben kunnen ontdekken. Hij keek de Rus aan, die deed alsof hij hem niet zag. Wim zag dat de opscheplepel bijna rechtop bleef staan in de voedzame drab onder in de ketel. Hij zei niets om het risico van een pak slaag te voorkomen, maar wist genoeg. Helemaal toen de Blockälteste samen met de vijf leden van de Stubedienst en de ketel verdween achter een houten schot aan de andere kant van de barak.

Na het eten volgde het avondappel. Twee uur duurde het deze

keer. Zeven mannen werden afgeranseld, waarvan er drie niet meer opstonden. Na het appel, tegen negen uur, moest iedereen naar binnen. De drie arme sloebbers bleven voor dood achter. Eén man kende Wim nog van de treinreis.

*' Een bijzonder verhaal
dat je met stijgende
verbijstering leest '*

Erik Hoekstra
inkopjeer boekhandel Broekhuis

Liggend op het dak van een trein ontvlucht de twintigjarige Amsterdammer **Wim Aloserij** in 1943 de verplichte Arbeitseinsatz in Duitsland. Hij duikt onder bij een boer en slaapt maandenlang in een kist onder de grond. Toch wordt hij bij een razzia gepakt en opgesloten in de beruchte Gestapo-gevangenis aan de Euterpestraat. Hij belandt in Kamp Amersfoort en gaat enkele weken later op transport naar Noord Duitsland, waar hij acht maanden lang de dodelijke dwangarbeid in de concentratiekampen Husum en Neuengamme overleeft. Mede dankzij de harde lessen van zijn drinkende stiefvader.

Als de oorlog bijna ten einde is belandt Wim op het luxe cruiseschip Cap Arcona, dat voor anker ligt in de Lübeckerbocht. Terwijl op de wal de geallieerden Duitsland tot overgave dwingen, begaat de RAF boven water een dodelijke vergissing. Jachtvliegtuigen bombarderen meerdere schepen en in een waar inferno verongelukken 7.000 gevangenen. Samen met slechts enkele honderden opvarenden overleeft Wim Aloserij een van de grootste scheepsrampen aller tijden.

Op zijn vierennegentigste vertelt hij ons zijn verhaal.

Als **de laatste geuige**.

